

Milyonlarca kişiyi yakından ilgilendiren bir tercih dönemine girmek üzereyiz. Aileler ve öğrenciler “hangi üniversite/program” konusuna çok kafa yormaktalar. Fakat öğrencinin başarısında seçilecek üniversitenin ve programın tek veya temel belirleyici olduğunu düşünenler kanımca yanılıyorlar, çünkü hızla değişen dünyada, bugün öğrenilen içerik değil değişime ayak uydurabilme yetkinlikleri ön plana çıkıyor. Bazı mesleklerin yıldızı sönerken, birçok yeni meslek doğuyor. Daha da önemlisi, her mesleğin beklentileri ve uygulaması hızla değişiyor. Maalesef üniversitelerin büyük bir kısmı gelecekte başarılı olabilmek ve topluma katkıda bulunabilmek için gereken “21. yüzyıl yetkinlikleri”ni geliştirme konusunda yetersiz kalıyorlar. Bu eksikliği giderebilmek için ailelerin ve öğrencilerin inisiyatif almaları gerekiyor. Bu konuda blogumda yazdıklarımı kısaca özetlemek gerekirse: öğrencilerin iletişim, grup çalışması, zaman, stres ve proje yönetimi, planlama gibi temel yetkinliklerini geliştirmeleri; teknoloji okuryazarlığına önem vermeleri; en az bir yabancı dili ve bir programlama dilini iyi öğrenmeleri; en az iki yerde staj yapmaları ve bir süreliğine yurt dışına çıkmaları gerekli. Üniversite seçiminde de üniversitelerin bu yetkinlikleri ne ölçüde geliştirdiklerinin araştırılması kanımca çok önemli.

Üç önemli tesbit ile devam etmek istiyorum:

1. Türkiye’de üniversiteye girmek kolaylaşmıştır: 1980’de sınava giren 467,000 öğrencinin sadece 42,000’i (yani %9) üniversiteye girebilirken, 2010 yılında sınava giren 1,588,000 öğrencinin 874,000’i (yani %55) girebilmiştir. 30 yılda kapasite 20 misline çıkmış olmakla birlikte, kalitenin bu artışa ayak uydurduğunu söylemek mümkün değildir.
2. Üniversiteye girdikten sonra bölüm değiştirmek kolaylaşmıştır: Eğitimde ileri ülkelerde öğrenciler üniversiteye girdikten sonra rahatlıkla bölüm değiştirebilirler. Geçmiş yıllarda Türkiye’de birkaç istisna dışında çok zor olan okul ve bölüm değiştirme, geçen yıldan itibaren değiştirilen yatay geçiş kuralları ile daha kolay bir hale getirilmiştir.
3. Öğrencinin istediği programı çift anadal sayesinde bitirmesi mümkündür: İsteddiği bölüme giremeyen öğrenci, yatay geçişten de yararlanamasa bile çift anadal programı sayesinde istediği programdan mezun olabilir. Bu olanağı kullanmak isteyen öğrencilerin program seçmekten çok üniversite seçmeye yönelmesi akıllıca olur.

5 yıl kadar önce öğrencilerin üniversite tercihini analitik ve sistematik bir şekilde yapamadığını farkettim ve onlara yardımcı olabilmek amacıyla bir tercih rehberi hazırlamaya karar verdim. Bu rehberde üniversite seçiminde rol oynayabileceğini düşündüğüm faktörlerin bir listesini oluşturdum ve sadece tüm dünyada kabul gören saptama ve akademik değer yargıları kullandım. Değerlendirilmesi gereken faktörleri üç ana grupta topladığım (akademisyenler, öğrenciler, olanaklar/sistem) bu rehberin 2014 versiyonuna blogumdan ulaşabilirsiniz: erhanerkut.com/2014/07/universite-secim-rehberi/. Bu yazıda bu rehberin en önemli olduğunu düşündüğüm birkaç noktaya değineceğim.

Ülkemizdeki üniversiteler (hem devlet hem de vakıf) arasında çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ciddi bir araştırma ile bu farklılıkları görebilmek mümkündür. Bu araştırma için (YÖK, TÜBİTAK, yayın veri tabanları gibi) farklı kaynaklar kullanılmalı, fakat üniversitelerin reklamları (afişler, broşürler, filmler, TV reklamları gibi) kullanılmamalıdır. Üniversitelerin reklama ayırdıkları bütçe ile eğitime ayrılan kaynak arasında ters bir ilişki olduğu unutulmamalıdır. Üniversite bir içecek veya deterjan markası gibi reklam yapmamalıdır. Üniversite ile ilgili sağlıklı bilgilere ulaşmak temelde adayların işidir ve emek harcamak istemeyen kararını eline tutuşturulan broşüre dayandırmak zorunda kalabilir.

Ülkemizdeki üniversiteler arasındaki en büyük farklılıklardan birisi eğitim kadrosudur. Kimi programlar YÖK’un şart koştuğu 3 tam zamanlı öğretim üyesi ile eğitime devam ederken, kimilerinde 20 veya daha fazla öğretim üyesi bulunmaktadır. Tabii sayılarının yanında öğretim üyelerinin eğitimleri, deneyimleri, yaşları ve dengeleri (düzey, yaş, uzmanlık alanı, cinsiyet vs.) de önemlidir.

Üniversiteyi diğer yüksek öğrenim kurumların ayıran en önemli etkinlik araştırma olduğuna göre, öğretim üyelerinin araştırma çıktıları (makaleleri, atıfları, kitapları, kongre sunumları, araştırma fonları vs.) önemlidir. Bunlara ulaşmanın en kolay ve ücretsiz yolu scholar.google.com sitesidir. Adayların ilgilendikleri okulların hocalarını detaylı olarak araştırması önemlidir. Türkiye’deki en güvenilir (bilimsel) üniversite sıralamaları ODTÜ bünyesinde kurulmuş olan

URAP Araştırma Laboratuvarı (tr.urapcenter.org) tarafından üretilmektedir. Sıralamalar ile ilgilenenlere dünyadaki üniversite sıralamaları ve Türk üniversitelerinin bu sıralamalardaki yerleri üzerine yazmış olduğum şu yazıyı önerebilirim: erhanerkut.com/2014/07/ilk-500-ve-turk-universiteleri

Bir üniversitenin araştırmaya verdiği önemi tesbit etmenin çok basit bir göstergesi vardır: tam zamanlı öğretim üyelerinin haftalık ders yükü. Bu yük genellikle araştırmaya önem veren üniversitelerinde 6 saattir fakat bazı üniversitelerde 18 saate kadar çıkabilmektedir. Haftada 12 saatten çok ders veren öğretim üyesinin bırakın araştırma yapmayı, verdiği derslerin hakkını vermesi bile çok zordur. Az sayıda tam zamanlı öğretim üyesi istihdam eden ve bu öğretim üyelerinden çok ders vermelerini isteyen kurumların üniversiteden daha çok bir liseye veya dersaneye benzeyen birer "öğretim kurumu" olduklarını söylemek mümkündür.

Üniversite tercihinde ikinci önemli faktör öğrencilerin başarı durumlarıdır: girmeden önceki başarıları (taban/tavan puanı değil, giren öğrencilerin ortalama puanı), okuldaki başarıları (mezuniyet yüzdesi, ortalama mezuniyet süresi, değişim programı başarıları) ve mezuniyet sonrası başarıları, ki birçok karar verici için en önemli kriter mezunlardır. Mezuniyetten sonraki 6 ay içinde mezunların yüzde kaçının maaşlı bir iş bulduğu ve hangi kurumlarda ne ünvanlar ile çalıştığı, yüzde kaçının aile şirketinde çalıştığı veya kendi işini kurduğu, yüzde kaçının yüksek lisans programlarına katıldığı sorusu kadar, 5 yıl önceki mezunların şimdi nerelerde olduğu da (profesyonel, araştırmacı, girişimci) önemlidir. Maalesef bu sorulara cevap verebilecek üniversite sayısı yok denecek kadar azdır. Üniversitelerin bu verileri toplayıp açıklaması ancak bilinçli toplum üyelerinin baskısı ile sağlanabilir.

Üçüncü faktör olan fiziksel olanakların en önemlisi kampüstür. Kampüsün şehir dışında (veya içinde) olmasının avantajları yanında dezavantajları vardır ve bu tercih adaya kalmıştır. Fakat mimari standartlara göre öğrenci başına düşmesi gereken eğitim alanı 10 metrekaredir (derslik, öğretim üyesi ofisi, laboratuvar, vs.). Bunun yanında, kampüste bir ana kütüphane (veya bilgi merkezi), bir spor merkezi ve bir öğrenci faaliyetleri merkezi bulunmalıdır. Binaların donanımı çok önemli olduğundan mutlaka sınıfları ve laboratuvarları gezmek gereklidir. Kampüsün yanında yurtlar ve ulaşım da aday öğrenci için çok önemli faktörlerdir. Özellikle İstanbul gibi trafiğin dayanılmaz bir hal aldığı bir şehirde öğrencinin günde 2-3 saatini ulaşımaya ayırması hem psikolojisini hem de başarısını ciddi olarak etkiler.

Adayların en zor değerlendirebileceği ana kriter belki de öğretim sistemidir. Program içeriklerinin güncel, kişiselleştirmeye elverişli ve uygulamaya yakın olup olmadığını; İngilizce eğitim veren okullarda hazırlığın öğrencileri lisansta gerçekten hazırlayıp hazırlamadığını; lisansta derslerin gerçekten İngilizce verilip verilmediğini; okulun eğitim felsefesini (kursüden ders mi, öğrenci odaklı interaktif eğitim mi); teknoloji kullanımını; akademik rehberliğin ve destek ünitelerinin hizmet kalitesini öğrenebilmek için mutlaka okulun öğrencileri ve öğretim üyeleri ile doğrudan iletişim gereklidir. Bunun için (özellikle tercih dönemi dışında) kampüs ziyareti şart olduğu gibi, sosyal medya da kullanılabilir. Akademisyen akraba veya tanıdıklara danışma da iyi bir fikirdir.

Yetkinlikler ile başladım, yine yetkinlikler ile bitirmek istiyorum çünkü bu konunun üniversite tercihinde büyük rol oynaması gerektiğini düşünüyorum. Değerlendirmeye alınan üniversitelerin 21. yüzyıl yetkinliklerini geliştirmek için ne tür mekanizmalar oluşturmuş olduğunun dikkatle araştırılması gerekir. Akademik ve psikolojik rehberlik hizmetlerinin ne kadar güçlü olduğu, profesyonel gelişim ekibinin kaç kişiden oluştuğu ve yılda kaç saatlik program geliştirdiği, derslerde proje, grup çalışması ve sunumlara ne kadar zaman ayrıldığı, eğitim teknolojilerinin ne kadar etkin kullanıldığı, öğrencilere ne oranda staj olanakları, yurt dışı değişim programları ve ortak diploma programları sağlandığı çok önemlidir.

Son söz: hangi programı seçerse seçsin, kariyerini planlama ve kendisi için gereken profesyonel yetkinlikleri geliştirme sorumluluğu öncelikli olarak öğrencidedir.

Prof. Dr. Erhan Erkut
MEF Üniversitesi Rektör Yardımcısı
İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı
Endüstri Mühendisliği Bölümü Başkanı
www.erhanerkut.com